

การวางแผนพัฒนา

แหล่งท่องเที่ยวสนสร้อยเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

The planning for development of Sonsoi eco tourism and cultural sustainability

เขมณัฏฐ์ อินทสุวรรณ*

Khammanat Intonsuwan*

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสนสร้อยเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ณ พื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อยตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อวิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามในการศึกษาครั้งนี้เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ ในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามเชิงลึก และการจัดกลุ่มสนทนา

ผลการวิจัยพบว่า บริบทข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนที่มีลักษณะความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแบบพอเพียง โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงและการเกษตร และยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการประกอบอาชีพค่อนข้างมาก ส่วนการใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่จากภายนอกยังมีค่อนข้างน้อย ในปัจจุบันพื้นที่เริ่มประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการทำลายทรัพยากรชายฝั่งมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์และมีระบบนิเวศที่สวยงาม อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านปัจจัยพื้นฐาน อาทิ สภาพที่ดินและแหล่งน้ำจืดที่ใช้ในการเกษตร นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกของนายทุนเข้ามาตั้งโรงงานอุตสาหกรรมแต่คนในชุมชนมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งจึงสามารถช่วยกันดูแลเฝ้าระวังกันได้ จึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปผลวิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้จากภาคสนามและแบบสอบถามทั่วไปสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูล หลักคิด และแนวทางการวางแผนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งในด้านศักยภาพความพร้อมและความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ในเชิงพาณิชย์บนฐานของเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น ดังพบว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92) เห็นด้วยอย่างมากที่ควรให้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน (วิทยาลัยชุมชน) ซึ่งทั้งนี้ฐานข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : 1) การวางแผน 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

*อาจารย์ประจำสาขาการพัฒนชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Abstract

The planning for development of Sonsoi eco tourism and cultural sustainability

The project research for the planning for development for Sonsoi eco tourism and cultural sustainability in the area of Pin at Tungprang Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province

Objectives are following;

1. To research and collect the data about eco tourism and cultural sustainability in the area of Pin at Tungprang Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province
2. To learn about the guideline for The planning for development of Sonsoi eco tourism and cultural sustainability in the area of Pin at Tungprang Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province
3. To Analysis and recommend the guidelines concerning The planning for develop of Sonsoi eco tourism and cultural sustainability in the area of Sonsoi at Tungprang Sub-district, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province analyzed by collecting data from outdoor and combination between of quantities methods, survey research and a qualitative study. This was done by using In-depth Interviews, interview , insights questions and conversation group

The result of the research found that the context of general information is simple living and sufficiency economy, t most of the people are the fishermen and farmers. They still use local wisdom and local technology to help their occupation. Fewer of people use new technology. At present, the area is experiencing environmental problems and destruction of coastal resource more than before. If we compare to the past, this area was an abundant beautiful ecosystem. There is a fundamental limitation, for example the soil and fresh water used in agriculture. Also the intrusion of capitalist industry came to build factories. But the people in the community are strong to protect and prevent this. So they need to be aware to conserve the Natural Resources and Environment.

Summary results of this research found that the information from outdoor and questionnaires can be the database, the maid idea and the guidelines for the planning for development of Sonsoi eco tourism and cultural sustainability. Included with the potential readiness and the possibilities for economic development was based on a sufficiency economy to promote the income for the people in the community. The result found that most of people in the community (92%) agree for setting the learning center in the community (Community College). In addition, such a database would be useful to apply the guidelines developed effectively.

Keywords: 1) Planning 2) Ecotourism 3) Cultural Tourism

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก สามารถสร้างรายได้มูลค่ามหาศาลแก่ประเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น อัญมณี อาหาร เสื้อผ้า การขนส่ง นันทนาการ ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งยังดำเนินงานในเชิงพาณิชย์ซึ่งมุ่งหวังแต่เพียงให้เกิดการสร้างรายได้สูงสุด โดยขาดการพิจารณาถึงมิติด้านอื่น ๆ ได้แก่ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการด้านจิตวิญญาณ การจัดการท่องเที่ยวในเชิงพาณิชย์ได้ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ในแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลกและนำมาซึ่งความหายนะต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรดังกล่าวเป็นวัตถุดิบและต้นทุนหลัก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการแสวงหาแนวทางวางแผนเพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับการส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่มีคุณภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทุกด้าน (inter-multi dimension) รวมทั้งทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่อีกหนึ่งจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่ได้รับความสนใจน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณสนธียรอย ดาบหลวงปรง อำเภอลี้ชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

จำนวน 192 ไร่เป็นพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหลวงปรงซึ่งยังคงว่างเปล่าไม่ได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะมหาวิทยาลัย (วิทยาเขต) ของชุมชน อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน พร้อมไปกับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการทั้งในเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น ควบคู่กับการให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผ่านการจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ชุมชนท้องถิ่นและประชาชนผู้สนใจทั่วไปอย่างกว้างขวางให้เป็นการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของทรัพยากรชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้จึงต้องอาศัยการเชื่อมประสานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกระดับเพื่อสร้างให้เกิดกลไกความร่วมมือด้านการตลาดการท่องเที่ยวแบบพหุภาคีอย่างคุ้มค่าทั้งในเชิงพาณิชย์และสาธารณะ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวางแผนพัฒนา “แหล่งท่องเที่ยวสนธียรอยเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” ขึ้นมา เพื่อพัฒนาสร้างสรรค์พื้นที่ “สนธียรอย” ให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมีคุณภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันจะเป็นการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์และสาธารณะ เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงและเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งสนใจศึกษาสภาพบริบททั่วไปของพื้นที่บริเวณสนธียรอยในตำบลหลวงปรง อำเภอลี้ชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการ

สำรวจข้อมูลและการวางแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ถึงวิถีชีวิตชุมชนเพื่อร่วมกันส่งเสริมและพัฒนายกระดับให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ผลจากการประเมินและสังเคราะห์ถอดบทเรียนในครั้งนี้จะสามารถนำไปสร้างองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไปได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.2. เพื่อศึกษาแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.3. เพื่อวิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ ในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ในพื้นที่ บริเวณสนสร้อย หมู่ 5 ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชาชนในพื้นที่สนสร้อยที่ครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5, 7 และ 16 ของตำบลทุ่งปรังซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่โดยรอบของอำวนคร ได้แก่ หมู่บ้านทุ่งคา (หมู่ที่ 5)

หมู่บ้านปลายทอน (หมู่ที่ 7) และหมู่บ้านท่าเขียว (หมู่ที่ 16) โดยคัดเลือกครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

5. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายเปิด และคำถามปลายปิด แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ และเทคโนโลยีพื้นบ้านของชุมชน รวมทั้งทุนทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) แนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร การสังเกตและการสำรวจข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม รวมทั้งการจัดกลุ่มสนทนาในพื้นที่บริเวณสนสร้อย หมู่ที่ 5, 7 และ 16 ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนและคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาและวิจัยเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยการศึกษาเอกสารและทบทวนผลงานวิจัย พร้อมทั้งรวบรวมและประมวลข้อมูลจากฐานข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และแบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้นำและแกนนำชุมชนรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการวางแผนพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนในพื้นที่บริเวณสนสร้อย ได้แก่ ข้อมูลบริบทชุมชน วิถีชีวิต ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ เทคโนโลยีพื้นบ้าน ของชุมชน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งประเมินศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวสนสร้อยเชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในชุมชนในการจัดการดูแลรักษา ระบบนิเวศของชุมชนต่อไป

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสนสร้อยเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ที่ตั้งของพื้นที่บริเวณสนสร้อยอยู่ในตำบลทุ่งปรัง อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ของตำบลทุ่งปรังทั้งหมดประมาณ 42.9 ตารางกิโลเมตร

ประชากรทั้งสิ้น 10,853 คนใน 16 หมู่บ้าน โดยพื้นที่บริเวณสนสร้อยครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งคาจำนวนบ้าน 248 ครัวเรือน รวม 788 คน แยกเป็นชายจำนวน 389 คน หญิงจำนวน 399 คน 2) หมู่ที่ 7 บ้านปลายทอนจำนวนบ้าน 304 ครัวเรือน รวม 1,287 คนแยกเป็นชาย 639 หญิง 648 3) หมู่ที่ 16 บ้านท่าเขียวจำนวนบ้าน 92 ครัวเรือน รวม 376 คน เป็นชาย 184 หญิง 192 (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2553)

ลักษณะทางชีวภาพโดยทั่วไปของพื้นที่สนสร้อย จำนวน 192 ไร่นี้เป็นพื้นที่ป่าสน โดยเฉพาะ “ป่าสนสร้อย” เป็นประเภทของป่าสนที่ใกล้จะสูญหายไปจากชุมชนแล้ว ยังประกอบด้วยพืชหายากต่างๆ เช่น ไม้ลำเพ็ง ไม้ประดู่ อินทนิล ยางนาและเห็ดเหมีด เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่ยังอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล สภาพป่าชายเลนเป็นป่าไม้เสม็ด ป่าโกงกางแต่ค่อนข้างเสื่อมโทรม อีกทั้งได้มีเอกชนเข้ามาบุกรุกทำนาใน พื้นที่ทำให้ระบบนิเวศโดยรวมซึ่งยังคงน่าเป็นห่วง เพราะชาวบ้านเริ่มสะท้อนว่ามีการจับสัตว์น้ำได้ลดลงกว่าในอดีตมาก

7.1. บริบทชุมชน

จากการลงพื้นที่ภาคสนามและแบบสอบถามพบว่า สภาพวิถีชีวิตโดยรวมของคนในชุมชนค่อนข้างมีลักษณะเป็นชนบทและมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแบบพอเพียง โดยเฉพาะวิถีชีวิตชุมชนของผู้ที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านยังคงใช้วิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมไม่พึ่งพา คือ การออกเรือในช่วงเช้ามืดและจะเข้าฝั่งตอนสาย โดยหากได้จำนวนน้อยก็จะนำมาบริโภคเองในครัวเรือนแต่ถ้าได้จำนวนมากก็นำมาขายในตลาดเล็กๆ ของท้องถิ่นที่มีพ่อค้าแม่ค้าไม่กี่แผง ณ บริเวณริมชายหาดให้แก่ผู้ซื้อซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านละแวกนั้น นอกจากอาหารทะเลแล้วยังรวมถึงอาหารสด ผัก ผลไม้และขนมต่างๆ โดย

กระบวนการผลิตสินค้า/อาหารพื้นบ้านของชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีพื้นบ้าน ได้แก่ เครื่องมือประมงพื้นบ้าน เช่น การทำ อวน แห ลอบปลา-ปู ไลน์ปลาหมึก รวมถึงการทำ กรงนกขาย เป็นต้น ส่วนความเป็นอยู่โดยทั่วไปใน ชุมชนมักจะแยกกันอยู่ระหว่างศาสนาพุทธ และ อิสลามซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ แต่เมื่อมีกิจกรรม ใดที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นมาก็จะให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดี รวมทั้งกิจกรรมงานประเพณีที่ชาวบ้าน ต่างศาสนาก็จะไปช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้ยัง พบว่ายังมีความตื่นตัวในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการ เมืองกับภาครัฐเกี่ยวกับด้านกิจกรรมสาธารณะต่างๆ โดยเฉพาะการต่อต้านการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ภาคใต้ในพื้นที่ตำบลทุ่งปรัง จึงทำให้ชาวบ้านออกมา กัดค้านเพื่อให้ยกเลิกโครงการเพราะจะส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของคนในชุมชนจึง สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกท้องถิ่นในการรักบ้านเกิด ของคนในพื้นที่ซึ่งยังคงมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง

7.1.1 ประวัติชุมชนและสภาพทางสังคม

พื้นที่ “สนสร้อย” อยู่ในบริเวณรอบอ่าวนครที่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ตำบลทุ่งปรัง ดังนี้ หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งคา เดิมชื่อบ้านทุ่งคำ เนื่องจากเป็น สถานที่ค้าขายกับอำเภอปากพนัง เดินทางโดยทางเรือ ไฟ เรือสำเภา และมีเรือแจวๆไปส่ง แต่ชาวบ้านได้ เรียกชื่อบ้านเพี้ยนมาเรื่อยๆว่าทุ่งคา จึงเป็นชื่อหมู่บ้าน ในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งปรัง และสถานศึกษาต่างๆ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนวัดปิ่นนาราม โรงเรียน สิขลคุณาธารวิทยา และวิทยาลัยเทคนิคสิชล

หมู่ที่ 7 บ้านปลายทอน ต่อเขตแดนกับหมู่ที่ 5 ซึ่งมีสภาพเป็นป่าชายเลนเป็นส่วนหนึ่ง ชาวบ้าน เรียกป่าชายเลนว่า ทอน และหมู่ที่ 7 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ ปลายสุดของทอน จึงเรียกว่าบ้านปลายทอน ซึ่งมี ชายหาดบ้านปลายทอน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตาม

ธรรมชาติ โดยมีต้นมะพร้าวปลูกตลอดชายฝั่ง ส่วนมากจะเป็นชุมชนอิสลามอาศัยอยู่มีการเลี้ยงกุ้ง กุ้งดำ และสัตว์น้ำมากมาย อีกทั้งยังมีสถานศึกษา คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปลายทอน และโรงเรียนบ้าน ปลายทอน

หมู่ที่ 16 บ้านท่าเขี้ยว สาเหตุที่เรียกว่า บ้าน ท่าเขี้ยว เนื่องจากมีคลองท่าเขี้ยวระหว่างตำบลเสภา กับตำบลทุ่งปรัง ในอดีตเป็นลำคลองลึกกว้างมาก มี เรือบรรทุก (เรือใบ) ขนาดใหญ่แล่นผ่านและน้ำเขี้ยว กราด จึงได้ชื่อว่าบ้านท่าเขี้ยวจนปัจจุบันนี้ ลักษณะ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของภาคเอกชนที่เข้ามาทำนากุ้ง ทำ ให้สภาพสังคมทั่วไปของคนในพื้นที่ไม่ค่อยมี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากนัก รวมทั้งบ้านพัก ก่อนข้างตั้งอยู่ห่างไกลกัน โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นคน นอกพื้นที่เข้ามาอาศัยอยู่ อาทิ แรงงานรับจ้างชาวพม่า

7.1.2 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน พื้นที่ตำบล ทุ่งปรังโดยรวม

ยังไม่มีความพร้อมด้านโครงสร้าง พื้นฐานของชุมชนมากนัก ดังพบว่า พื้นที่ที่มีสภาพเป็น น้ำกร่อย โดยระบบประปายังไม่สามารถครอบคลุม พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงใช้ประปาหมู่บ้าน 8 แห่ง ฝ่าย 5 แห่ง บ่อน้ำ 10 แห่ง บ่อบาดาล 30 แห่ง ซึ่งมีแหล่งน้ำ ดิบจากธรรมชาติ บ่อบาดาลและทำการสูบน้ำโดยยัง ไม่มีระบบการบำบัดน้ำเสีย จึงพบว่าพื้นที่ในตำบลทุ่ง ปรังยังประสบกับปัญหาปริมาณน้ำเสียมาก ซึ่ง นอกจากมาจากแหล่งชุมชนแล้วที่สำคัญยังมาจาก โรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลอีกด้วย อีกทั้งพบว่าที่ดินชายหาดส่วนใหญ่เป็นของเอกชนที่ บางรายได้เข้ามาธุรกิจการทำนากุ้งในพื้นที่ ทำให้ ต่อไปมีแนวโน้มกำลังประสบกับปัญหาสภาพดินและ น้ำเสื่อมโทรมจากการทำนากุ้งได้

7.1.3 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของบริเวณสนสร้อยเป็น พื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล โดยทั่วไปเป็นชายหาดที่ สวยงามและยังคงมีป่าชายเลน ป่าเสม็ดและป่าโกงกาง

รวมทั้งได้มีความร่วมมือของภาคประชาชนและภาครัฐร่วมกันวางแผนการรังเทียมตลอดแนวชายหาดเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและการอนุบาลทรัพยากรสัตว์น้ำหรือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำในทะเลให้ยังคงรักษาความอุดมสมบูรณ์และเป็นการรักษาอาชีพประมงชายฝั่งให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นที่มีอาชีพประมงพื้นบ้านต่อไปได้ ในส่วนของแหล่งน้ำมีคลองไหลผ่าน เช่น คลองท่าเขียว คลองท่าเรือ แต่สภาพปัจจุบันจะเริ่มตื้นเขิน ไม่สะดวกในการใช้เป็นเส้นทางอย่างในอดีต แต่ยังใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตร และชลประทานได้โดยเฉพาะป่าพรุระเซ่ไข่ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับหาดปลายทอน มีพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ ซึ่งถือเป็นป่าพรุที่ยังคงรักษาระบบนิเวศที่สำคัญ ประกอบด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำมากมาย อาทิ สาเก หลุมพี หลาวชะโอน กะป้อแดง เป็นต้น

นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่มีความกระตือรือร้นและมีความตื่นตัวค่อนข้างสูงต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชายฝั่งทะเลจึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการจัดทำผังเมืองรวมชุมชนศิชล ซึ่งกำหนดให้มีการรักษาสภาพพื้นที่ไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเมืองมากนัก โดยเฉพาะตำบลทุ่งปรังยังคงสภาพพื้นที่ดินอยู่ในประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม

7.1.4 ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่าคนในพื้นที่ยังคงรักษาสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของตัวเองไว้ อาทิ ประเพณีรดน้ำผู้สูงอายุในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ประเพณีชักพระทุกปีของเดือน 11 และประเพณีลอยกระทง รวมถึงประเพณีของศาสนาอิสลามโดยในพื้นที่ยังมีกลุ่มชุมชนอิสลามอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ เช่น งานประเพณีฮารีรายอ ซึ่งคนในพื้นที่ต่างก็สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีความขัดแย้งกันทางศาสนา โดยหากหน่วยงาน หรือทางองค์กร

บริหารส่วนตำบลจัดงานกิจกรรมใดจึงมักต่างก็ให้ความร่วมมือ

ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าลักษณะวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของคนในพื้นที่ได้ อีกทั้งในพื้นที่ยังมีปราชญ์ชาวบ้าน อาทิ นายหนั่งตะลุงที่เป็นที่รู้จักของชาวบ้านคือ “หนั่งตะลุงพนม ศรีสุข” มีความชำนาญด้านศิลปกรรม ภาษาท้องถิ่น เกี่ยวกับบทกลอน และเพลงบอก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมมากในสมัยก่อน และ “หนั่งพนม” นอกจากจะเป็นนายหนังแล้ว ยังเป็นครูสอนการแสดงหนังตะลุงที่มีลูกศิษย์มากมาย

นอกจากนี้ด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ อาทิ เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีผู้ชำนาญในการผลิตคือ นายศุค แดงอ่อน สามารถผลิตแห อวน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำประมง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคนในพื้นที่ยังคงมีการออกหาปลาด้วยวิธีการแบบธรรมชาติดั้งเดิม

7.1.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ การศึกษาเกี่ยวกับการทำมาหากินหรืออาชีพของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่คือ อาชีพการทำประมง อาชีพรองลงมาคือเกษตรกรรม และรับราชการ ทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่จึงเป็นอาชีพประมง โดยเฉพาะการส่งขายไปตลาดต่างประเทศที่สามารถทำรายได้ให้กับคนในพื้นที่อีกด้วย อาทิ การเพาะพันธุ์กุ้งขาว และการเลี้ยงหอยหวานเป็นการเลี้ยงขายส่งไปยังประเทศไต้หวัน และร้านภัตตาคารในเมือง ซึ่งมีราคากิโลกรัมละ 200 – 250 บาท ซึ่งนับว่าค่อนข้างได้ราคาสูง อีกทั้งการเลี้ยงที่ง่ายคือการเลี้ยงในบ่อปูนซีเมนต์ที่มีความดินและอาหารของหอยหวานคือปลาทุสที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ต้นทุนในการผลิตจึงไม่มากแต่ก็ไม่ส่งเสริมให้แพร่หลายนัก นอกจากนี้มีอาชีพทำกรงนกขาย อีกทั้งยังมีการใช้ประโยชน์จากบริเวณพื้นที่สนสร้อย

อาทิ การเก็บเห็ดชนิดต่างๆ ไปขาย เช่น เห็ดเสม็ด รวมถึงมะพร้าวปาเสม็ด และปลาลัม เป็นต้น ตลอดจนในด้านการผลิตภัณฑ์/อาหารพื้นบ้านที่ส่วนใหญ่จะเน้นการผลิตและบริโภคเองภายในครัวเรือน อาทิ ปลาตากแห้ง มะพร้าวแห้ง มันกุ้ง ปลาเค็ม ไข่เค็ม และกะปิกุ้ง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เก็บได้นานหลายเดือน โดยจะผลิตและบริโภคเองในช่วงหน้าแล้งหรือช่วงลมมรสุม ส่วนที่เหลือจะนำมาขาย แต่ขณะนี้ยังไม่ได้ทำเป็นผลิตภัณฑ์ของตำบลเนื่องจากเป็นพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่อื่น

ส่วนอาชีพอื่นๆ ก็ยังไม่ได้รับการส่งเสริมมากนัก อาทิ การทำกรรณกขายในชุมชนนี้ยังคงเป็นการทำแบบต่างคนต่างทำไม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้น และในบางครอบครัวที่มีผู้สูงอายุก็ยังไม่มีการส่งเสริมด้านอาชีพแต่อย่างใด เพราะส่วนใหญ่มักได้รายได้จากลูกหลานที่ไปทำงานนอกพื้นที่ และในช่วงหน้ามรสุมก็มักไปรับจ้างทั่วไปภายนอกชุมชนโดยมีการละทิ้งถิ่นฐานกันมากขึ้น อีกทั้งเกิดการกว้านซื้อที่ดินของนายทุนและภาคเอกชนที่คาดหวังเก็งกำไรจากการขยายตัวของพื้นที่ในการรองรับเมืองนิคมอุตสาหกรรม

ดังนั้น สภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ในภาพรวมของชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่นอนมากนัก คนในชุมชนจึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยส่งเสริมด้านอาชีพเพื่อที่จะหารายได้เสริมโดยเฉพาะในช่วงมรสุมที่ทำให้ประสบกับปัญหาว่างงานเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังประสบกับปัญหาที่ดินทำกิน สภาพปัญหาดินเค็มเสื่อมโทรม น้ำกร่อยไม่เหมาะกับการเกษตรกรรมในบางพื้นที่ อีกทั้งยังขาดเรื่องการส่งเสริมอาชีพอย่างทั่วถึงซึ่งชาวบ้านได้สะท้อนถึงโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรืองบประมาณของภาครัฐที่ยังกระจายไม่ทั่วถึง เพราะส่วนหนึ่งยังคงมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากความ

ขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติ ตลอดจนผลกระทบจากความไม่แน่นอนเชิงนโยบายภาครัฐในอนาคต

7.2. แนวทางการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่สนสร้อย ตำบลทุ่งปรัง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลภาคสนามในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับบริบทชุมชนทั้งด้านลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน และวิถีชีวิตชุมชน ประวัติชุมชน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ท้องถิ่น ทุนทางสังคม ลักษณะทางเศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รอบบริเวณสนสร้อย พบว่าสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูล หลักคิด และแนวทางประกอบการพิจารณาประเมินถึงศักยภาพความพร้อมและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายได้ เช่น การเดินป่า การชมวิถีชีวิตชาวบ้านแบบดั้งเดิมเพื่อเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสามารถใช้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Homestay) หรือพักอาศัยกับชาวบ้าน เนื่องจากพบว่าในพื้นที่ยังไม่มีสถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ผลจากการศึกษาศักยภาพและประเมินความพร้อมของชุมชน โดยการสำรวจความคิดเห็น ความต้องการด้านต่าง ๆ ของชุมชน ในการพัฒนาพื้นที่บ้านสนสร้อยบริเวณโดยรอบของหมู่ที่ 5, 7 และ 16 ซึ่งอยู่ติดกับชายฝั่งอ่าวนครศรีธรรมราชเพื่อนำไปพัฒนาเป็นศูนย์กลางการศึกษา และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 92 ที่เห็นด้วยอย่างมากต่อการพัฒนาเป็นสถาบันการศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพราะชาวบ้าน

ระบุเหตุผลว่าพื้นที่สนสร้อยมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมจะพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือมหาวิทยาลัยของชุมชนท้องถิ่น เพราะจะช่วยพัฒนาความเป็นอยู่และสนับสนุนการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

โดยเฉพาะในส่วนของพัฒนาจุดเด่นในพื้นที่ให้เป็นโอกาสนำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมที่สุด เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการความเจริญแบบสมัยใหม่ เนื่องจากชาวบ้านยังห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ หากความเจริญเข้ามาจะทำให้ทัศนียภาพของชุมชนเกิดความเสียหายได้ โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเลนั้นยังมีความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ แต่ยังขาดผู้นำที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ชาวบ้านจึงต้องการให้พื้นที่สนสร้อยเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ในเรื่องวิถีชีวิต ถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากเป็นสถานที่เรียนรู้และพักผ่อนแล้วยังสามารถเป็นศูนย์กลางการค้าและจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองซึ่งจะช่วยสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ตลอดจนพื้นที่ในชุมชนรอบบริเวณสนสร้อยมีสภาพติดชายฝั่งทะเล มีการประกอบอาชีพการประมงน้ำเค็มโดยการจับสัตว์น้ำมาขาย จึงสามารถขยายพื้นที่ตลาดให้ใหญ่ขึ้นและเป็นที่รู้จักเพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น โดยภาครัฐสามารถเข้ามาช่วยหาตลาดในการรับซื้อให้คนในท้องถิ่น และโอกาสในการเข้าถึงเงินทุน รวมไปถึงสนับสนุนการตั้งกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ดังนั้นนอกจากในอนาคตจะเป็นพื้นที่ตั้งของศูนย์การศึกษา คือมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชแล้ว ยังเอื้อต่อการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกแห่งหนึ่งด้วย โดยเฉพาะหน่วยงานราชการได้มีโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณ “พรุจระเข้ใจ” ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณหาดปลายทอน ซึ่งกำลังนำไปสู่การพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงพื้นที่ของโครงการตั้งค่ายพักแรมบริเวณป่าโกงกางปากน้ำหาดเทพา ตำบลทุ่งปรัง ซึ่งศักยภาพของพื้นที่ทั้งสองล้วนสามารถสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบกับศักยภาพของคนในพื้นที่เองซึ่งมีความกระตือรือร้นและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง

แต่อย่างไรก็ตามพบว่าโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ เช่น ระบบประปา ไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องความไม่มั่นใจต่อภาครัฐหรือการหากระแวงกันของคนในพื้นที่ ดังจากกลุ่มตัวอย่างที่ลงไปสำรวจเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบว่า ยังขาดความร่วมมือหรือหลีกเลี่ยงที่จะตอบคำถามหรือไม่มั่นใจในการให้ข้อมูลคณะผู้วิจัย จึงอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงได้ เพราะชาวบ้านส่วนหนึ่งคิดว่ากลุ่มบุคคลหรือคณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้ที่เข้ามาหาผลประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่งจากชุมชนจากนั้นก็จะเป็นไปโดยมีกลุ่มใหม่เข้ามาหมุนเวียนดังเช่นที่ผ่านมา มีหน่วยงานต่างๆ รวมถึงสถาบันการศึกษาหลายแห่งเข้ามาในพื้นที่แต่ในท้ายที่สุดก็ยังไม่เห็นหน่วยงานใดคิดช่วยเหลือแก้ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง จึงนับว่าเป็นการเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนภายนอกมากนักจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและให้ข้อมูลความรู้ในบทบาทของสถาบันการศึกษาของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องเข้ามาทำความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่อย่างเปิดเผย และตรงไปตรงมา ไม่โอนเอนเอียงไปกับฝ่าย

หนึ่งฝ่ายใด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการได้เข้ามาทำความเข้าใจกับชาวบ้านทั้งเรื่องของการสร้างมหาวิทยาลัยในชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณสนสร้อย ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุส่วนหนึ่งของการขาดความร่วมมือนั้นเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในท้องถิ่นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของภาครัฐและเอกชน ซึ่งทำให้เจ้าของที่ดินในพื้นที่เริ่มถูกเปลี่ยนไปเป็นของเอกชนมากขึ้น อีกทั้งขาดบุคลากรที่จะมาแนะนำการประกอบอาชีพในพื้นที่จึงจำเป็นต้องมีการย้ายถิ่นหรือละทิ้งบ้านเกิดไปหางานทำภายนอกเสียส่วนใหญ่ รวมถึงเยาวชนที่ต้องเดินทางไปศึกษาในต่างพื้นที่ ดังสังเกตได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในระหว่างวัยกลางคนและผู้สูงอายุทั้งสิ้น โดยแทบจะไม่พบเยาวชนและคนวัยทำงานหนุ่มสาวมากนัก ดังนั้นในมุมมองของนักพัฒนาและชาวบ้านจึงร่วมกันเสนอมุมมองว่า เรื่องสำคัญที่สุดขณะนี้ คือ การถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อไปได้เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความหวงแหนในแผ่นดินของตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

8.สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมและปัญหาข้อจำกัดโดยรวม สามารถสรุปพบว่าพื้นที่ทุ่งปรังยังมีทุนทางสังคมภายในชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ทั้งนี้ยังขาดกลไกจากภายนอกมาช่วยส่งเสริมศักยภาพให้มีความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน เพื่อสามารถนำไปเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสนสร้อยเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หรือสถาบันการศึกษาชั้นนำอีก

แห่งหนึ่งเพื่อรองรับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้มากขึ้น นอกเหนือจากการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ผลจากการศึกษาแนวทางวางแผนพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะในส่วนของบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าแนวทางการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นควรมีการเปิดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้แก่บุคลากรของอบต. ไม่ว่าจะเป็นด้านบริหารจัดการทั่วไป ด้านการวางแผนการท่องเที่ยวรวมทั้งการศึกษาความเป็นไปได้ ด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนในอนาคต

9.ข้อเสนอแนะ

จากการเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับแกนนำชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาพื้นที่ “สนสร้อย” สรุปข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เสนอให้มีการกำหนดควัศัพท์คำให้ชัดเจนถึงลักษณะหรือรูปแบบของศูนย์การศึกษาเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวว่าควรมีเข็มมุ่งไปในทิศทางใด รวมทั้งควรให้มีการจัดระบบการศึกษาหรือเปิดให้มีการเรียนการสอนแบบอบรมทั้งระยะสั้นหรือระยะยาว เพื่อลูกหลานในอนาคตจะได้ไม่ต้องเดินทางจากบ้านไปศึกษาต่างพื้นที่

2. ควรมีการแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการ

ประมง การทำนาข้าว และการฟื้นฟูปลูกพืชหายาก เช่น ปาสนสร้อย ซึ่งสามารถนำมาไม้และใบของสนสร้อยไปสร้างรายได้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอีกด้วย เช่น นำใบมาประดับตกแต่งงานสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนการคำนึงถึงความหลากหลายและครอบคลุมวิถีชีวิตในชุมชน เช่น ชาวประมงและชาวมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. ควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ เช่น การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับที่มาของการริเริ่มโครงการ หรือการสร้างความเข้าใจหรือเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น (ฝ่ายประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง สาธารณชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลการสร้างมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ขณะนี้พื้นที่จึงกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น มีการเผาป่าและทิ้งขยะมากมาย)

4. การตั้งข้อสังเกตว่ารอบบริเวณพื้นที่สนสร้อยมีความสวยงามและเหมาะสมกับการพัฒนาเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน และที่สำคัญอยู่ติดถนนจึงทำให้เป็นจุดแข็งที่สำคัญในการส่งเสริมเรื่องความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยเฉพาะหากมหาวิทยาลัยฯ สามารถบุกเบิกทำให้นครเป็นเมืองท่องเที่ยวและส่งเสริมให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวระดับนานาชาติได้สำเร็จ นอกจากทำให้ลูกหลานได้มีแหล่งการศึกษาเรียนรู้และชาวบ้านมีงานทำแล้ว ยังสามารถเป็นช่องทางนำผลผลิตส่งออกจำหน่ายไปต่างประเทศได้เหมือนเช่นจังหวัดที่มีเศรษฐกิจดีส่วนใหญ่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวต่างชาติและมีรายได้จากการส่งออก เช่น ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี ตรัง สงขลา เป็นต้น

5. การสร้างให้ “สนสร้อย” เป็นจุดโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการท่องเที่ยวที่สามารถเปิดต้อนรับทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะการสร้างประติมากรรมต่างๆ การปรับเป็น

สวนป่าหรือสวนสมุนไพรของการศึกษา หรือสวนเดินป่าธรรมชาติ โดยชาวบ้านมองว่าไม่ควรเน้นสร้างตึกสิ่งก่อสร้างหรืออาคารมากนัก แต่อยากให้เน้นสิ่งที่เป็นไทยและการอนุรักษ์ธรรมชาติเชิงนิเวศ เช่น การทำบ้านดิน เป็นต้น โดยเฉพาะฝรั่งชาวต่างชาติส่วนใหญ่ก็ชอบธรรมชาติ รวมทั้งเน้นการพัฒนาให้ชุมชนสามารถเข้ามาร่วมดูแลในขบวนการบริหารจัดการด้วย

6. เสนอให้มีการจัดเตรียมเรื่องการสร้างผังหรือแบบแปลนภูมิทัศน์ตามสภาพพื้นที่ของชุมชนสิทธิเอง โดยแบ่งเป็นโซนเชิงท่องเที่ยวธรรมชาติ ส่วนการบริการวิชาการและวิชาชีพ เช่น จัดให้มีการจัดอบรมพิเศษหรือหลักสูตรการอบรมเป็นมัลติเทสก์

7. มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ เป็นสถาบันการศึกษารากหญ้าที่เปิดโอกาสให้คนมีโอกาสน้อยได้เข้ามาศึกษา ทำอย่างไรให้เยาวชนรักในสถาบันฯ ทำให้เกิดความตั้งใจในการเรียนรู้บ้านเกิดท้องถิ่นของตนเองให้กลับมามีคุณค่า เกิดการสร้างความผูกพันระหว่างคนในพื้นที่สิทธิกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะควรเน้นเรื่องการปลูกฝังเยาวชนให้กลับมาเรียนในท้องถิ่นและรักบ้านเกิด รักธรรมชาติ

8. การมุ่งทำให้วัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นที่รู้จัก ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วย

ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมและปัญหาข้อจำกัดโดยรวม สามารถสรุปพบว่าพื้นที่ทุ่งปริงยังมีทุนทางสังคมภายในชุมชนที่เข้มแข็ง แต่ทั้งนี้ยังขาดกลไกจากภายนอกมาช่วยส่งเสริมศักยภาพให้มีความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน เพื่อสามารถนำไปเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสนสร้อยเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน: โดยถ้อยมนุษย์เป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2534). แนวความคิดวัฒนธรรมชุมชน ใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บก.) วัฒนธรรมไทยกับ ขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2545). ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน เอกสารการสอนชุดวิชา **ประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเทียน ทองประสาน. (2531). แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พยอม ธรรมบุตร. (2548). เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อ **ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี**. ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การวางแผน และการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยศ สันตสมบัติ. (2539). ท่าเกวียน : บทความเบื้องต้นว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวนาไทย ท่ามกลางการ **ปิดล้อมของวัฒนธรรมอุตสาหกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- ยุดี มุกดาวิจิตร. (2538). การก่อตัวของกระแสวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย : พ.ศ.2520-2537. วิทยานิพนธ์ **สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2548). **อ่านวัฒนธรรมชุมชน : วาทศิลป์และการเมืองของชาติพันธุ์นิพนธ์แนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพฯ: ฟาเคียวกัน.
- ราณี อธิชัยกุล. (2546). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน เอกสารการสอนชุดวิชา**ประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว Professional experience in tourism management**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2537). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแนวทางการศึกษา วิเคราะห์ และวางแผน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- _____. (2534). **สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษา วิเคราะห์และปฏิบัติชุมชน**. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สาธิต ไพชาญจิตร. (2546). **โบราณคดีชุมชน: การจัดการจากอดีตของชาวบ้านกับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการโบราณคดีชุมชน.

สายนต์ ไพชาญจิตร. (2548). กระบวนการโบราณคดีชุมชน:การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน.

กรุงเทพฯ:โครงการ โบราณคดีชุมชน.

_____. . พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน.บทความวิชาการ.

_____. . (2547). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ

_____. . การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. บทความทางวิชาการ.

_____. (2549). โครงการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม

และภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุรเชษฐ เวชพิทักษ์. (2532). วัฒนธรรมกับการเสริมสร้างสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เสนห์ จามริก. (2532). บทบาทของวัฒนธรรมในการพัฒนา ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน: มหาวิทยาลัยมหิดล.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2536). “ความเป็นชุมชน” ใน ศักยภาพชุมชนและการพัฒนา : กรอบคิดและแนวทางการวิจัยด้านการพัฒนาสังคม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

_____. (2538). วัฒนธรรมกับการพัฒนา: มิติของพลังที่สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.